

CHRZCIELNICA
W KOLEGIACIE SAINT-BARTHÉLEMY
(ŚW. BARTŁOMIEJA)

Place Saint Barthélemy, Liège

poniedziałek – sobota: 10:00–12:00 i 14:00–17:00

niedziela: 14:00–17:00

Msze św:

wtorek – sobota: 18:00

niedziela: 9:30

Historia

Chrzcielnica pochodzi z kościoła Notre-Dame-aux-Fonts, „parafii-matki” Liège. Położony w pobliżu katedry Saint-Lambert, kościół Notre-Dame był jej baptysterium. Zanim nastąpił rozrost obszarów miejskich i doszło do zwiększenia się liczby parafii oraz odległości między poszczególnymi wspólnotami, kościołowi temu przysługiwało nawet wyłączne prawo udzielania sakramentu chrztu. Między rokiem 1107 a 1118, Hellin, arcydiakon Liège i opat Notre-Dame, zamówił dla swojego kościoła mosiężną kadź chrzcielną. Jest ona prawdziwym klejnotem sztuki mozejskiej (sztuki doliny Mozy) i można ją przypisywać Renier’owi, złotnikowi z Huy, działającemu w pierwszej połowie XII w.

Podobnie jak katedra, kościół Notre-Dame-aux-Fonts, został zburzony w okresie francuskim, który nastąpił po Rewolucji i zakończył epokę niepodległości Liège. W roku 1804, po Konkordacie, kadź została zainstalowana w dawnej kolegiacie Saint-Barthélemy (Św. Bartłomieja), która stała się kościołem parafialnym. Wieko, które podobnie jak kadź musiało być wykonane z mosiądzu i które ozdobiono figurami proroków i apostołów, zaginęło.

Aby wykonać chrzcielnicę – znaną dziś na całym świecie i uznawaną za arcydzieło oryginalności, klasycyzmu i doskonałości technicznej – artysta umiejętnie połączył elementy antyku, sztuki bizantyjskiej i tradycji mozejskiej. Jedynym tematem przedstawionym w pięciu kolejnych scenach w formie wypukłorzeźby na ścianie kadzi jest chrzest: chrzest skruchy, głoszony przez Jana Chrzciciela, zapowiadający chrzest w Duchu; uświęcenie świata (świata żydowskiego w świecie greko-romańskim), zarówno doczesnego (centurion Korneliusz), jak i duchowego (filozof Kraton).

Opis

Kadź ustawiona jest na kamiennym cokole i wydaje się być podpierana przez woły, których pierwotnie było dwanaście (pozostało dziesięć). Są one symbolem dwunastu apostołów, niosących całemu światu nowinę o Trójcy i oczyszczających go przez chrzest, ale również odwołują się do dwunastu plemion Izraela i dwunastu wołów, które wedle Biblii (Księga Królów) podtrzymały „morze z brązu” na dziedzińcu świątyni Salomona w Jerozolimie.

Pofalowana linia gruntu, biegnąca wokół całej chrzcielnicy, podkreśla jedność tematu, z kolei stylizowane drzewa, noszące znamiona wpływów bizantyjskich, rozdzielają większość scen, a jednocześnie stanowią między nimi przejście. We wszystkich scenach postać centralna – kaznodzieja lub chrzciciel – jest nieco wyższa od pozostałych, otaczających ją osób. Tego typu sposób prezentacji chętnie stosowany był w

sztuce ludowej wszystkich czasów i krajów, jednak tutaj artysta tak skomponował sceny, że dysproporcja ta wydaje się być naturalna. Wryte na kadzi inskrypcje pozwalają zidentyfikować wszystkich bohaterów.

1) Przepowiednia Jana Chrzciciela

Na lewo od sceny centralnej, Zwiastun zachęca do pokuty grupę publican odzianych na modłę bogatych kupców. Do kupców przyłącza się woj w charakterystycznym dla XII w. uzbrojeniu obronnym: kolczuga, szyszak, tarcza normandzka przewieszona przez plecy oraz miecz zawieszony na pendencie, wsunięty za fałd kolczugi.

2) Chrzest neofitów lub chrzest skruchy

Jan Chrzciciel nakłada dłoń na głowy młodych neofitów stojących po kolana w Jordanie. Ceremonii asystuje dwóch uczniów stojących na brzegu. Postawa i pozycja stóp ucznia stojącego z prawej strony wskazują na jego zamiar odejścia, by jako „ten, który prostuje ścieżki Pana” iść ku Chrystusowi. Warto zwrócić uwagę na doskonale wymodelowane, gibkie ciała „neofitów”.

3) Scena centralna: chrzest Chrystusa

Jan Chrzciciel, przywdziany w płaszcz pustelnika z pustyni, pochyla się i nakłada dłoń na głowę Chrystusa. Jezus stoi zanurzony po pas w wodach Jordanu, które przedstawiono w konwencji bizantyjskiej. Prawą dłonią czyni znak Trójcy. Scena wyraża zjednoczenie trzech boskich postaci: Boga Ojca, przedstawionego jako starca z aureolą wokół głowy, pochylającego się ku Synowi oraz Ducha Świętego, symbolizowanego przez gołębicę. Na lewo od Chrystusa nachylają się dwa anioły, których dłonie spowite są tkaniną, co zgodnie z rytym orientalnym stanowi oznakę szacunku.

4) Chrzest Korneliusza

Kościół otwiera się na świat romański – cały ówczesnie znany świat – św. Piotr chrzci centuriona Korneliusza, który tutaj symbolizuje sferę rzeczy materialnych, doczesność. Jak podają Dzieje Apostolskie, zasłyszawszy o Chrystusie i jego nauce, żołnierz rzymski Korneliusz zawezwał do siebie św. Piotra. Tymczasem księciu apostołów nie wolno było nocować pod jednym dachem z poganinem: zakazywało tego prawo hebrajskie. Jednakże Piotr, usłyszawszy we śnie głos Boga, za jego nakazem udał się do Korneliusza. Zrywając ze starym prawem ochrzcił go wraz z towarzyszącymi mu osobami.

5) Chrzest Kratona

Legenda głosi, że natchniony apostoł Jan Ewangelista nawrócił i ochrzcił w Efezie greckiego filozofa, który nauczał pogardy bogactwa. Ta i poprzednia scena są względem siebie symetryczne. Sceny nie są rozdzielone drzewem.

Filozof Kraton, odpowiednik centuriona Korneliusza, symbolizuje sferę spraw duchowych i otwarcie się Kościoła na świat grecki oraz na wszelkiej narodowości „pogan”.

Technika

Odlew wykonano metodą na wosk tracony. Wyrzeźbiony w wosku model zostaje starannie pokryty gliną. Po wysuszeniu, tak przygotowaną formę wypala się w ogniu: na tym etapie wypływa z niej wosk (który zostaje „utracony”). Następnie do formy wlewany jest stopiony mosiądz. Po ostygnięciu i usunięciu gliny odlew zostaje poddany szlifowaniu drobnym piaskiem, a następnie pokryty cienką powłoką ze złota.